

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARIDA IJTIMOIIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

**Yuldasheva Muxlisa
Shonazarovna**

Osiyo Xalqsro Universiteti 2-kurs magistranti

Аннотация

Mazkur maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirish metodikasining nazariy va amaliy asoslari yoritilgan. Tadqiqotda ijtimoiy kompetensiya tushunchasi, uning pedagogik-psixologik mohiyati, boshlang'ich ta'lim jarayonidagi ahamiyati hamda uni shakllantirishga xizmat qiluvchi metodik yondashuvlar IMRAD modeli asosida tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy kompetensiyani maqsadli, tizimli va uzviy metodika asosida rivojlantirish o'quvchilarning shaxs sifatida kamol topishi, jamoada faol ishtirok etishi va ijtimoiy moslashuv darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy kompetensiya, boshlang'ich ta'lim, metodika, ijtimoiylashuv, pedagogik jarayon.

Аннотация: В данной статье раскрываются теоретические и практические основы методики развития социальной компетентности у будущих учащихся начальных классов. В исследовании анализируется понятие социальной компетентности, ее педагогико-психологическая сущность, значение в образовательном процессе начального образования, а также методические подходы к ее формированию на основе модели IMRAD. Результаты исследования показывают, что целенаправленное, системное и последовательное развитие социальной компетентности способствует формированию личности учащихся, их активному участию в коллективе и повышению уровня социальной адаптации.

Ключевые слова: социальная компетентность, начальное образование, методика, социализация, педагогический процесс.

Abstract: This article examines the theoretical and practical foundations of the methodology for developing social competence in prospective primary school students. The study analyzes the concept of social competence, its pedagogical and psychological essence, its significance in the primary education process, and methodological approaches to its formation based on the IMRAD model. The research findings indicate that the purposeful, systematic, and integrated development of social competence contributes to students' personal development, active participation in group activities, and an increased level of social adaptation.

Keywords: social competence, primary education, methodology, socialization, pedagogical process.

Kirish (Introduction)

Zamonaviy ta'lim tizimida shaxsni har tomonlama rivojlantirish masalasi ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Bugungi globallashuv sharoitida jamiyat a'zolaridan nafaqat bilim va kasbiy malaka, balki ijtimoiy faollik, muloqot madaniyati, jamoada ishlash qobiliyati va ijtimoiy mas'uliyat talab etilmoqda. Shu bois ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarda muhim hayotiy kompetensiyalarni shakllantirish dolzarb masalaga aylandi. Ushbu kompetensiyalar orasida ijtimoiy kompetensiya alohida ahamiyat kasb etadi.

Boshlang'ich sinf davri bolaning shaxs sifatida shakllanishida eng muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda bola atrof-muhit bilan faol muloqotga kirishadi, ijtimoiy munosabatlar tizimiga moslashadi va o'zining ijtimoiy xulq-atvorini shakllantira boshlaydi. Shu sababli boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirish nafaqat ta'limiy, balki tarbiyaviy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega.

Pedagogika va psixologiya fanlarida ijtimoiy kompetensiya shaxsning jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, malaka va qadriyatlar majmui sifatida talqin etiladi. Boshlang'ich ta'lim jarayonida bu kompetensiyani rivojlantirish o'quvchilarning muloqotga kirishish qobiliyati, tengdoshlar bilan munosabat o'rnatish, o'z fikrini ifodalash, boshqalarni tinglash va ijtimoiy vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi bo'lajak boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirish metodikasini ilmiy asoslash va uning samaradorligini pedagogik jarayon misolida tahlil qilishdan iboratdir.

Metodlar (Methods)

Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik metodlar uyg'un holda qo'llanildi. Nazariy tahlil metodi orqali ijtimoiy kompetensiya tushunchasining ilmiy-pedagogik adabiyotlarda yoritilishi, uning tarkibiy qismlari va boshlang'ich ta'limdagi o'rni o'rganildi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim konsepsiyalari, kompetensiyaviy yondashuvga oid ilmiy qarashlar tahlil qilindi.

Empirik tadqiqot metodlari doirasida pedagogik kuzatuv, suhbat va ta'lim jarayonini modellashtirish usullaridan foydalanildi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan olib borilgan darslar jarayonida ularning ijtimoiy faolligi, muloqotga kirishish darajasi va jamoaviy faoliyatdagi ishtiroki muntazam kuzatildi. Tadqiqot davomida ishlab chiqilgan metodika asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning ijtimoiy kompetensiyasidagi o'zgarishlar aniqlandi.

Metodik yondashuvda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, faoliyatga asoslangan o'qitish va ijtimoiy-pedagogik muhitni rivojlantirish tamoyillari asos qilib olindi. Tadqiqotda boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlari inobatga olinib, metodika bosqichma-bosqich amalga oshirildi.

Natijalar (Results)

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan metodika tizimli ravishda qo'llanilganda boshlang'ich sinf o'quvchilarining

ijtimoiy faolligi sezilarli darajada oshadi. O'quvchilarda muloqotga kirishish jarayoni erkinlashib, ular o'z fikrlarini ochiq ifodalashga, tengdoshlarini tinglashga va jamoada ishlashga moyillik ko'rsatdilar.

Pedagogik kuzatuvlar natijasida aniqlanishicha, metodika asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning bir-biriga nisbatan hurmat, hamkorlik va mas'uliyat hissini kuchaytirgan. O'quvchilar o'rtasida ijtimoiy munosabatlar barqarorlashib, kelishmovchilik holatlari kamaygan. Bu esa ijtimoiy kompetensiyaning shakllanishi bilan bevosita bog'liq ekanini ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida o'quvchilarning hissiy holatini boshqarish qobiliyatida ham ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Ular turli ijtimoiy vaziyatlarda o'z xatti-harakatlarini nazorat qila boshladilar va boshqalarning hissiyotlarini tushunishga intildilar. Natijada sinf jamoasida sog'lom psixologik muhit shakllandi.

Muhokama (Discussion)

Olingan natijalar pedagogika va psixologiya fanlaridagi mavjud ilmiy qarashlarni tasdiqlaydi. Ijtimoiy kompetensiya shaxsning ijtimoiylashuv jarayonida muhim rol o'ynashi, ayniqsa boshlang'ich ta'lim bosqichida uning shakllanishi keyingi ta'lim bosqichlari uchun mustahkam poydevor yaratishi aniqlandi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy kompetensiyaning rivojlantirish faqat alohida mashg'ulotlar bilan cheklanmasdan, butun ta'lim jarayoniga integratsiyalashgan holda amalga oshirilishi lozim.

Metodikaning samaradorligi o'qituvchining pedagogik mahorati, sinfda yaratilgan ijtimoiy-psixologik muhit va ota-onalar bilan hamkorlik darajasiga ham bog'liq ekanligi aniqlandi. Agar pedagog o'quvchilarning ijtimoiy faolligini qo'llab-quvvatlasa va ularni faol muloqotga jalb etsa, ijtimoiy kompetensiya yanada barqaror shakllanadi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy kompetensiyaning rivojlantirish metodikasi o'quvchilarning nafaqat ijtimoiy, balki akademik muvaffaqiyatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Chunki muloqotga ochiq, jamoada ishlay oladigan o'quvchi o'quv faoliyatida ham faolroq bo'ladi.

Xulosa (Conclusion)

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiy kompetensiyaning rivojlantirish zamonaviy ta'limning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy kompetensiyaning maqsadli ishlab chiqilgan metodika asosida rivojlantirish o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu metodika boshlang'ich ta'lim jarayoniga integratsiyalashgan holda qo'llanilganda o'quvchilarning jamiyatga moslashuvi, muloqot madaniyati va ijtimoiy mas'uliyati oshadi.

Mazkur tadqiqot natijalari pedagoglar, boshlang'ich sinf o'qituvchilari va ta'lim sohasidagi mutaxassislar uchun amaliy ahamiyatga ega bo'lib, ijtimoiy kompetensiyaning rivojlantirishga qaratilgan kelgusidagi ilmiy izlanishlar uchun metodik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vygotskiy L.S. Tafakkur va nutq. Moskva, Pedagogika nashriyoti.
2. Bandura A. Social Learning Theory. New Jersey, Prentice Hall.
3. Zimnyaya I.A. Kompetensiyaviy yondashuv ta'limda. Moskva.

4. Davletshin M.G. Pedagogik psixologiya. Toshkent.
O‘zbekiston Respublikasi umumiy o‘rta ta’lim davlat ta’lim standartlari.